

שיטת המאחזים חוזרת: 17 מאחזים (התנחלויות) הוקמו בשנים האחרונות

צוות מעקב התנחלויות שלום עכשיו, מארס 2018

ממשלת נתניהו החזירה לחיים את שיטת הקמת ההתנחלויות בלי החלטה דמוקרטית ובניגוד לחוק (המאחזים):

- מאז 2012 הוקמו 17 מאחזים חדשים
- 11 מאחזים הוכשרו והפכו "חוקיים" כהתנחלויות עצמאיות או כ"שכונות" בהתנחלויות קיימות
- 35 מאחזים נוספים החלו הליך של הכשרה

א. תחילת שיטת המאחזים: ממשלת נתניהו 1996

בנובמבר 1992 החליטה ממשלת רבין על שינוי סדרי העדיפויות בישראל ועל הקפאת ההתנחלויות ("החלטה מספר 360"): להפסיק את הבנייה ברוב ההתנחלויות ולא להקים עוד התנחלויות חדשות. בבחירות שהתקיימו ב-1996 אחרי רצח רבין, ניצח בנימין נתניהו והקים ממשלה חדשה, שהחליטה לחזור ולבנות בהתנחלויות. יחד עם זאת, החליטה ממשלת נתניהו שלא יוקמו התנחלויות חדשות אלא בהחלטה רשמית של הממשלה. החלטה זו, הופרה מיד עם קבלתה, כשהחלו לקום בשטחים עשרות התנחלויות חדשות, באופן לא חוקי (על פי החוקים שקבעה ממשלת ישראל), ובניגוד להחלטת הממשלה. בשיטה הזאת קמו למעלה ממאה התנחלויות ("מאחזים"), וממשלות ישראל יכלו להמשיך ולטעון כי הן לא מקימות התנחלויות חדשות וכי כל המאחזים החדשים שבכל זאת קמו אינם חוקיים, ודינם להתפנות.

ב. הלחץ לפינוי המאחזים

ב-1998 עתר מזכ"ל תנועת שלום עכשיו מוסי רז יחד עם ח"כ דדי צוקר לבג"צ בדרישה לפינוי כל המאחזים (בג"צ 8287/98). התגובה לעתירה ניתנה אחרי הבחירות ב-1999, כשרה"מ ושר הביטחון אהוד ברק הודיע על "הסכם המאחזים" עם ראשי המתנחלים, לפיו רוב המאחזים יפוננו, וחלקם יעברו לאישור, בעקבות זאת העתירה נמחקה. ב-2002, משלא פונה אף מאחז והם אף המשיכו להיבנות, עתרה שלום עכשיו שוב לפינוי כל המאחזים (בג"צ 6431/02), אך בית המשפט קבע שיש לדון בכל מאחז לגופו ולא על כולם בבת אחת, והעתירה נדחתה.

ג. 2005 – שיטת המאחזים נפסקת

עם השנים, הפכה סוגיית המאחזים הבלתי חוקיים לנושא שנוי במחלוקת בישראל ובעולם, והלחץ על ממשלת ישראל לפנות את המאחזים גבר:

1. **2003 - מפת הדרכים** - במארס 2003 החליטה הממשלה לקבל את "מפת הדרכים" של הקוורטט. אחת ההתחייבויות שנכללו במפת הדרכים היתה הקפאת כל הבניה בהתנחלויות ופינוי כל המאחזים שהוקמו אחרי מארס 2001 (מועד כניסת אריאל שרון לתפקיד רה"מ). הלחץ האמריקני היה ממוקד במאחזים ובהפסקתם.
 2. **2004 - דו"ח מבקר המדינה** – דו"ח מבקר המדינה על משרד השיכון מגלה העברות כספים רבות בלתי חוקיות לבניית מאחזים לא חוקיים בשטחים. בעקבותיו מבהיר היועמ"ש לממשלה את האיסור החמור שבתקצוב מאחזים.
 3. **2005 - דו"ח טליה ששון** – בעקבות הלחץ האמריקני בעניין המאחזים, מינה רה"מ שרון את עו"ד טליה ששון לבחון את נושא המאחזים. דו"ח ששון שהוגש לממשלה ב-2005 וקיבל תוקף של החלטת ממשלה פירט את מעורבות חלק מהרשויות בבניית המאחזים וכלל שורה של המלצות למניעת התופעה.
 4. **2005 – עתירות שלום עכשיו על מאחזים ספיציפיים** – באותה תקופה התחילה שלום עכשיו בהגשת עתירות נגד בניה לא חוקית במאחזים מסויימים, עתירות שהכריחו את הממשלה להתמודד עם המאחזים. בעקבות עתירות אלו כמעט שלא הוקמו מבנים חדשים על קרקעות פרטיות של פלסטינים.
- כל הגורמים הללו הביאו לעצירת הקמת המאחזים. בשנת 2005 הוקם המאחז האחרון והשיטה נפסקה לכמה שנים.**

ד. 2006 – 2011 – המדיניות המוצהרת: המאחזים הלא חוקיים יוסרו

מאז 1996 עד 2005 קמו כ-100 מאחזים בלתי חוקיים, ועמדת כל הממשלות היתה כי על המאחזים להתפנות. בתגובות המדינה לעתירות לפינוי מאחזים התחייבה המדינה לפנות את המאחזים, אך ביקשה מבית המשפט שהות לטפל בנושא, ונתנה תירוץ שונים "למשוך זמן". בתחילת שנת 2006, נהרסו 9 מבנים שנבנו על קרקע פרטית במאחז עמונה, בעקבות בג"צ של שלום עכשיו. העתירות האחרות עוד התנהלו בעצלתיים והממשלה ביקשה דחיות שוב ושוב.

ה. 2011 – ממשלת נתניהו משנה את המדיניות: המאחזים יוכשרו

בסוף שנת 2009 נבחר נתניהו לראשות הממשלה. במארכ 2011 הודיעה המדינה לבג"צ על שינוי במדיניות כלפי המאחזים, והצהירה כי בכוונתה להכשיר את המאחזים ככל שניתן, ובמקרים שיתברר שלא ניתן להכשיר, כשמדובר בקרקע פרטית – המאחזים יפוננו.

המסר למתנחלים היה ברור: לממשלה אין כוונה לאכוף את החוק, ולמעשה "מותר" לקבוע עובדות בשטח והממשלה תבוא ותאשר את ההתנחלות בדיעבד. במקביל החלה הממשלה להכשיר מאחזים, לקדם עבורם תכניות בינוי, להכריז על קרקעות כאדמות מדינה ואף התקבלו החלטות רשמיות על הקמת חמש התנחלויות חדשות (יתר ההתנחלויות הוכשרו תחת התירוץ של "שכונה" של התנחלות קיימת כדי לעקוף את הצורך בהחלטה רשמית על הקמת התנחלות).

ו. 2012 – שיטת המאחזים חוזרת

המסר של הממשלה נקלט היטב בקרב המתנחלים. החל משנת 2012 החלו מתנחלים, בסיוע של המועצות האזוריות בשטחים, ובסיוע של הממשלה שנמנעה מכל אכיפה, להקים התנחלויות חדשות, רובן חוות חקלאיות. מאז ועד היום הוקמו כבר 17 מאחזים בעיקר באזורים המרוחקים והמבודדים יותר מהגדה המערבית.



נכון לתחילת 2018 הושלמה ההכשרה של 13 מאחזים, והחל תהליך הכשרה של 35 מאחזים נוספים 4 מתוכם קיבלו החלטת ממשלה רשמית על הקמת התנחלות חדשה, ועוד התנחלות חדשה (עמיחי) קיבלה החלטת ממשלה.

ההחלטות הרשמיות על הקמת התנחלויות חדשות:

- אפריל 2012 – סנסנה, ברוכין, רחלים
- מארכ 2017 – [ההתנחלות החדשה עמיחי](#)
- פברואר 2018 – [חוות גלעד](#)

מאחזים שהכשרתם הושלמה:

שנת הקמה	מאחזים שהוכשרו	
1999	אלישע	1
2002	אלמתן	2
1999	ברוכין	3
1991	רחלים	4
1999	סנסנה	5
1997	חורש ירון	6
1998	טל מנשה	7
2003	מצפה אשתמוע	8
2012	נחלי טל	9
1991	שבות רחל	10
1998	שדה בר	11

שנת הקמה	מאחזים שפונו	
2002	מגרון	1
1997	עמונה	2

המאחזים החדשים שהוקמו מאז שנת 2012:

שנת הקמה	מאחז	
2012	צופים צפון	1
2012	נחלת יוסף	2
2012	חוות קשואלה	3
2013	בתרונות (ברוש)	4
2013	מעלה עמוס מערב	5
2013	איתמר 573	6
2014	ח'אן ארץ המרדפים	7
2015	שחרית (חוה חקלאית)	8
2015	נופי פרת דרום (גבעה 387)	9
2015	מלאכי השלום	10
2016	שירת העשבים	11
2016	אום זוקא	12
2017	קדם ערבה	13
2017	נווה אח"י	14
2017	החוה של שבתאי	15
2018	חוות תיאסיר	16

מאחזים שהחלו הליכי הכשרה (אך טרם הסתיימו)

מס"ד	מאחז	מעמד	תאריך החלטה	פעולה ממשלתית	מספר תב"ע	יח"ד	הערות
1	היובל	בהליכי הכשרה	26/11/2011	הכרזה על אדמות מדינה	237/3		תכנית של משבש הכוללת את נוף הרים, ל-195 יח"ד כולל נוף הרים
2	חרשה	בהליכי הכשרה	26/11/2011	הכרזה על אדמות מדינה	235/9	720	
3	תקוע ב-ג	בהליכי הכשרה	02/01/2012	אישור שר הבטחון לתכנון	412/4/2/1	200	הופקדה ב-13/11/17
4	גבעת סלעית	בהליכי הכשרה	02/04/2012	אישור שר הבטחון לתכנון	301/2	125	
5	נופי נחמיה	בהליכי הכשרה	24/04/2012	אישור שר הבטחון לתכנון	171/4 ; 171	לא ידוע	
6	הנקודה	בהליכי הכשרה	29/04/2012	אישור שר הבטחון לתכנון	163/3	0	נכלל בתב"ע 163/3 - ייעוד משולב למסחר ותיירות ועוד
7	זית רענן	בהליכי הכשרה	09/05/2013	אישור שר הבטחון לתכנון	235/2/4	314	
8	הרואה	בהליכי הכשרה	14/05/2013	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר			
9	מעלה רחבעם	בהליכי הכשרה	14/05/2013	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר			
10	רמת גלעד	בהליכי הכשרה	14/05/2013	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר			
11	מצפה לכיש	בהליכי הכשרה	12/11/2013	הכללת המאחז בתחום השיפוט	521/1	262	המאחז צורף לתחום השיפוט של ההתנחלות נגוהות הסמוכה לו.
12	דרך האבות	בהליכי הכשרה	06/04/2014	הכרזה על אדמות מדינה			
13	עדי עד	בהליכי הכשרה	29/09/2015	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר			החלה עבודת קו כחול
14	קידה	בהליכי הכשרה	29/09/2015	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר			החלה עבודת קו כחול
15	מצפה דני	בהליכי הכשרה	21/10/2015	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר	225/3	200	ב-21/10/15 אושרה להפקדה תכנית מס' 225/3 מתארית כללית מאוד שכוללת גם את המאחזים; בנוסף במשרד השיכון עובדים על תב"ע ל-200 יח"ד
16	נווה ארז	בהליכי הכשרה	21/10/2015	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר	225/3		ב-21/10/15 אושרה להפקדה תכנית מס' 225/3 מתארית כללית מאוד שכוללת גם את המאחזים
17	אביגיל	הודעה על כוונה להכשיר	15/01/2015	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר	524		כוונה לבצע סקר כדי ליצור רצף אדמות מדינה
18	אחיה	הודעה על כוונה להכשיר	29/09/2015	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר			החלה עבודת קו כחול
19	אש קודש	הודעה על כוונה להכשיר	29/09/2015	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר			החלה עבודת קו כחול
20	הבית האדום	הודעה על כוונה להכשיר	29/09/2015	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר			החלה עבודת קו כחול
21	כפר תפוח מערב	הודעה על כוונה להכשיר	20/11/2015	הודעה לבג"צ על כוונה להכשיר			כוונה לבצע סקר כדי ליצור רצף אדמות מדינה
22	חוות קשואלה	הכנת תכנית			418/2/4		
23	איבי הנחל	הכנת תכנית			413/4/1 , 413/1/1	224	משרד השיכון מכינים תכנית

מס"ד	מאחז	מעמד	תאריך החלטה	פעולה ממשלתית	מספר תב"ע	יח"ד	הערות
24	אלוני שילה	הכנת תכנית			117/19, ואולי גם 117/4		במשרד השיכון מכינים תב"ע ל-188 יח"ד
25	בני אדם	הכנת תכנית				1500	משרד השיכון מכינים תכנית
26	בתרונות (ברוש)	הכנת תכנית				100	במשרד השיכון עובדים על תכנית
27	גבעה 782	הכנת תכנית			163/3/2		במשרד השיכון מכינים תב"ע ל-291 יח"ד
28	גבעה 851	הכנת תכנית			163/3/2	291	במשרד השיכון מכינים תב"ע ל-291 יח"ד
29	כרמי דורון	הכנת תכנית			110/2, 110/1/2		במשרד השיכון מכינים תב"ע
30	מאחז גל	הכנת תכנית					משרד השיכון מכינים תכנית
31	מבואות יריחו	הכנת תכנית			320/5		תכנית למוסד חינוכי גינות עדן
32	נוף הרים	הכנת תכנית			237/3	195	במשרד השיכון מכינים תכנית, כוללת את מאחז היובל
33	פני קדם	הכנת תכנית			414/4/1	100	תב"ע בהכנה במשרד השיכון
34	קדם ערבה	הכנת תכנית					באתר הישן של בית הערבה, משרד השיכון מכינים תכנית
35	גבעת אסף	כוונה להקים אתר לא למגורים					